

Kadın Danışma Merkezi İhtiyaç Analiz Raporu

Esenyurt ilçesinde yaşayan mülteci kadınların hizmetlere erişim ihtiyaç analizi

*2025

Co-funded by
European Union
Humanitarian Aid
Avrupa Birliği İnsan Yardım
Korumaya Karşılık Ortak
Finansman Alımlarıdır
تمويل مشترك من الاتحاد
الأوروبي للمساعدات الإنسانية

Co-financed by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

MaviKalem
sosyal yardımlaşma ve dayanışma derneği

HAZIRLAYAN MaviKalem

Osmanağa Mahallesi, Kırtasiyeci Sokak, No: 15 Daire: 13 Kadıköy/
İstanbul

mavikalem@mavikalem.org

www.mavikalem.org

· 2025

Kadın Danışma Merkezi İhtiyaç Analiz Raporu

Esenyurt ilçesinde yaşayan mülteci kadınların hizmetlere erişim ihtiyaç analizi

Giriş	4
Yöntem	7
Örneklem	11
Analiz	15
Değerlendirme ve sonuç	29

GİRİş

MaviKalem 2017 yılında İstanbul'da Suriyeli mültecilerle çalışmaya başladığından bu yana sahada ihtiyaç analizi yapmaktadır. Çocuk Koruma Projesi kapsamında başlayan çalışmalarda çocuklar, çocukların anneleri ve dolayısıyla ailelerinin ihtiyaçları araştırılmıştır. 2019 yılından itibaren ise İstanbul'un yoğun mülteci göçü alan Esenyurt ilçesinde GIZ projesi kapsamında mülteci ve yerel kadınlarla çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar kapsamında MaviKalem yararlanıcıların ihtiyaçlarını ve taleplerini öğrenmek üzere sahadan birebir görüşmeler ve/veya grup çalışmaları ile bilgi toplamaktadır. 2024 Aralık ayında bir İhtiyaç Analizi yapılmasına karar verilmiş ve bununla ilgili ön çalışma yapılmıştır. Ocak 2025'te İhtiyaç Analizi çalışmasının da çoğunluğu mülteci kadın olmak üzere otuz kadınla birebir derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Şubat ayında verilerin değerlendirilmesine ve Mart ayında ise rapor analizine başlanmış ve rapor Nisan ayında yazılmıştır.

Bu çalışma iki uzman psikolog tarafından tasarlanmış ve bir uzman sosyolog görüşmeci ve raportör olarak yer almıştır. Gerktiğinde anadili Arapça olan bir çevirmenin desteğı alınmıştır.

İhtiyaç Analizi sonucunda öne çıkan başlıklar şunlardır:

1. Evlere giren gelir yeterli değildir.
2. Temel ihtiyaçlar karşılanamamaktadır. Kira ve faturalar gelirin büyük bir kısmını kapsamakta gıda ve giyimden kısıntıya gidilmektedir.
3. Sağlık sistemine erişememenin önündeki en önemli engeller randevu alamama, kayıAt ve ekonomik durumdur.

4. Hanelerin yarısından fazlasında kronik hastalığı olan kişi mevcuttur.
5. Kadınların üçte ikisinin ruh sağlığı iyi değildir. Kadınlar ve ailelerinin psikolojik destek ihtiyacı yoğun biçimde devam etmektedir.
6. Kadınların on sekizi Türkiye'deki hakları ve alabilecekleri hizmetler hakkında bilgi sahibidir.
7. Kadınların çocuklarının üçte ikisi okula devam etmektedir. Erkek çocukların okulu bırakma nedenleri arasında aile gelirine katkıda bulunmak öne çıkmaktadır. Çocukların okulda yaşadıkları en önemli sorun uyum ve zorbalıktır. Başka ile kayıtlı olmak da okula devam edememe nedenidir.
8. Kadınların yarıdan fazlası hukuki bir işlem için danışmana ihtiyaç duymuştur. Boşanmak ve kimlik almak için MaviKalem'e başvuran kadınlar hukuki ve maddi destek almıştır.
9. Kadınların hane gelir düzeyi düşüktür, giderleri karşılayamamaktadır. Hanelerin üçte ikisine 2025 yılı asgari ücretinin altında ortalama -16.000.- TL gelir girmektedir.
10. Bütün anneler çalışan çocukların çalışma nedenini "Yaşamak için mecburuz!" sözleriyle ifade etmiştir.
11. Suriye'ye dönmek istemeyenlerin oranı üçte ikidir.
12. Suriye'ye dönmek istememe nedenleri arasında barınma ilk sırada, güvenliği olmaması ve belirsizlik ikinci sırada yer almaktadır. Altyapı eksikliği ise üçüncü sıradadır.
13. Kadınlar, Suriye'ye dönme durumunda kira, nakliye ve ulaşım desteği beklemektedirler.

YÖNTEM

Türkiye ve Suriye’de yaşanan güncel ekonomik ve politik değişimlerin sahada ne tür ihtiyaçları doğurduğunu görmek için ihtiyaç analizi çalışması yapılmasına karar verildi. Kadınlar ile ortalama bir saat süren derinlemesine görüşmeler MaviKalem Esenyurt Proje Ofisinde gerçekleştirildi. Kadınlar ile ihtiyaç analizi görüşmeleri 6-17 Ocak tarihlerinde arka arkaya yapıldı, böylece sahada bir ihtiyaç değişikliği yaşanmasının önüne geçildi. Görüşmelerde, önceden hazırlanan sorular soruldu. Bu sorular temel ihtiyaçlar, sağlık ve iyilik hali, eğitime erişim, yasal ihtiyaçlara erişim, ekonomik gelir ve Suriye’ye dönüş başlıklarında 6 temadan oluşturuldu. Her bir temada birden fazla soru yer aldı. Kadınlar ile toplamda 23 soru üzerinden görüşüldü. Çalışmayı uygulayacak görüşmeci ile, sorular ve uygulama hakkında ön çalışma yapıldı. Sonrasında görüşmeci, soruları uygulama öncesinde iki kadın ile test etti. Uygulamaya MaviKalem Kadın Danışma Merkezi ve Mentorluk Projesinden yararlanan 30 kadın davet edildi. Kadınların 24’ü Suriyeli, 3’ü Suriyeli olmayan mülteci ve 3’ü Türkiyelidir. Bu sayılar, çalışmanın dahil olduğu projenin hedef grubu ile uyumludur.

Sorular

Tema 1: Temel İhtiyaçlar

1. Son 6 ay içerisinde ev halkınızın erişemediği temel hizmetler/

hizmet sağlayıcıları var mı? (Gıda, ısınma, kıyafet, kira vb. ayrı cevaplar yazılır.)

2. Ev halkınızın erişemediği temel hizmetler ve/veya hizmet sağlayıcılar nelerdir?

3. Ev halkı üyeleriniz neden bu hizmetlere erişemedi?

Tema 2: Sağlık ve iyilik hali

1. Son 6 ay içerisinde hane halkınızın erişemediği sağlık hizmetleri var mı?

2. Ev halkınızın erişemediği sağlık hizmetleri nelerdir?

3. Ev halkında kronik hastalığı olan var mı?

4. Ruh sağlığını nasıl değerlendirirsiniz?

5. Sizin/çocuklarınızın ruh sağlığı için desteğe ihtiyacı var mı?
Ne tür bir desteğe ihtiyacınız var?

Tema 3: Eğitime erişim

1. Türkiye'deki haklarınız ve hizmetler konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

2. Çocuklarınız Türkiye'de okula gidiyor mu?

3. Siz veya çocuklarınız, çocuklarınızın eğitime devamlılığında herhangi bir zorlukla karşılaştınız mı?

4. (eğer okula gitmiyorlarsa) Çocuklarınızın okula gitmeme sebebi nedir?

5. (eğer okula gidiyorlarsa) Çocuklarınızın okula kayıt sürecinde yaşadığınız zorluklar nelerdi?

Tema 4: Yasal ihtiyaçlara erişim

1. Hukuki hizmete (hukuki danışmanlık dahil) ihtiyaç duyduğunuz herhangi bir durum ile karşılaştınız mı?
2. Hukuki hizmete ihtiyaç duyduğunuz (geçmişte ve şimdi) konular nelerdir?
3. Hiç hukuki destek aldınız mı? Nereden? İhtiyacınız karşılandı mı?

Tema 5: Ekonomik Gelir

1. Siz veya ev halkının başka bir üyesi çalışıyor mu?
2. Şu anda evinizde kaç kişi çalışıyor?
3. Aylık harcamalarınızı ve temel ev ihtiyaçlarını karşılayabiliyor musunuz?
4. Hanede çalışan çocuklar var mı? (Varsa yaşları nedir? Ne iş yapıyorlar?)
5. Hanede çalışan çocuklar varsa bunun başlıca nedenleri nelerdir?

Tema 6: Suriye'ye Dönüş Hakkında

1. Suriye'ye dönmeyi düşünüyor/istiyor mu? Neden?
2. (Evet ise) Dönmek için ihtiyaçları neler?

ÖRNEKLEM

İhtiyaç analizi çalışmasına 30 kadın katılmıştır. Bu kadınların 3'ü Türkiyeli, 3'ü Suriyeli olmayan mülteci ve 24'ü Suriyeli mültecilerden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan 30 kadının yaşları 25-67 arası değişmektedir. Suriyeli mülteci kadınların 12'si Halep, 8'i Şam, 1'i Bab, 1'i Hama, 1'i Rakka, 1'i Rif, 1'i Afrin'den gelmiştir. Mültecilerin ikisi Filistinli ve birisi de Faslıdır.

Kadınların eğitim durumları ilkokuldan üniversiteye kadar çeşitlenmektedir. 12 kadın ilkokul mezunu, 8 kadın ortaokul mezunu, 4 kadın lise mezunu 6 kadın üniversite mezunudur.

Kadınların medeni durumlarına baktığımızda 4 kadın boşanmış, 1 kadın hiç evlenmemiş, 3 kadının eşi vefat etmiş, 1 kadın boşanma sürecinde, 21 kadın ise evlidir.

Kadınların beyan ettiği aylık hane gelirleri 3.000.-TL - 40.000.-TL arasında değişmektedir.

Çalışmaya katılan 30 kadının toplamda 95 çocuğu olduğu tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda kadınlar ve sahip oldukları çocuk sayıları yer almaktadır.

Kadın Sayısı	Çocuk Sayısı
2	Çocuk yok
5	1 çocuk
4	2 çocuk
7	3 çocuk
4	4 çocuk
6	5 çocuk
1	6 çocuk
1	9 çocuk

Kadınların çocuklarının her birinin yaşları sorulmadığından yetişkin çocuk ve 18 yaşın altında çocuk sayısı tespit edilmemiştir.

Çocukları eğitimleri açık öğretim, örgün öğrenim olarak ikiye ayrılmaktadır. Okul çağında çalışan çocuklar da vardır. Aşağıdaki tablo eğitim dağılımını göstermektedir.

Örgün eğitim	Açık öğretim	Genç işçi	Evde oturuyor	Engelli
40	3	2	2	3

Mülteci Kadınlar ve aileleri 2012-2018 yılları arasında Türkiye'ye gelmiştir. Kadınların Türkiye'ye gelişlerinin iki ayrı şekilde olduğu saptanmıştır. Çoğunluğu çekirdek ailesi ile Türkiye'ye giriş yapmıştır. İkinci grupta ise önce eşi veya oğlu gelmiş ardından kadın çocuklarını alıp ülkeye giriş yapmıştır.

Mülteci kadınların ve ailelerinin İstanbul'a gelişlerinin de iki şekilde olduğu belirlenmiştir. Çoğunluğu direkt İstanbul'a gelen ve kimlik kaydı İstanbul'da olan ile depremde sonra İstanbul'a iç göç eden ailelerden oluşmaktadır.

Kadınların 6'sının eşleri işsiz, 2'sinin eşi serbest meslekle uğraşmakta, 1'inin eşi cezaevindedir. İki kadının eşi yoktur. Geriye kalan 20 kadının eşleri garson, işçi, şoför, bahçıvan, berber, eczacı, manav, kasap, öğretmendir veya nakliye, tekstil, marangoz firmalarında görev yapmaktadır.

Çalışmaya katılan kadınların aynı hanede birlikte yaşadıkları kişi sayısına bakıldığında 1 kişi ile 10 kişi arasında değiştiği görülmektedir. Bir kadın tek başına yaşamaktadır. Üç kadın hanede 2 kişi, 4 kadın hanede 3 kişi, 7 kadın hanede 4 kişi, 7 kadın hanede 5 kişi, 4 kadın hanede 6 kişi, 2 kadın hanede 7 kişi, 1 kadın 9 kişi ile yaşamaktadır. Kadınların evde yaşadıkları kişilerle akrabalık derecelerini incelediğimizde, 11 kadın çocukları ile yaşamaktadır, 14 kadın eşlerinin ve çocuklarının olduğu çekirdek ailesi ile, 5 kadın akrabaları ile geniş aile olarak yaşamaktadır.

ANALİZ

İhtiyaç analizinde altı tema üzerinden derinlemesine görüşmelerle yapılmıştır. Bu temalar ve değerlendirmeleri sırasıyla ele alınacaktır.

TEMA 1: Temel İhtiyaçlar

Bu başlıkta kadınların gıda, giyim, barınma, ısınma vb. temel ihtiyaçlarına ulaşmaları sorulmuştur. Bu soru çok yanıtlı bir sorudur. Derinlemesine görüşmelere katılan kadınların yalnızca üçü temel ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini diğer 27'si ise karşılayamadıklarını belirtmişlerdir. Kira bedeli karşılamakta en çok zorlanılan bedeldir ve 21 kadın ilk olarak bunu belirtmiştir. Kirayı karşılayabilmek için gıda ve giyim harcamalarını kestiklerini belirtmişlerdir, bunlar sırasıyla 11 kadın ve 13 kadın tarafından belirtilmiştir. On beş kadın ise faturaları karşılamakta zorlandıklarını belirtmiştir. Doğal gaz ısınma bedeli olarak iki kişi tarafından belirtilmiş olmakla birlikte bunun faturaların içinde de yer aldığı düşünüldüğünde önemli bir oran oluşturmaktadır. Okul ihtiyacı, sağlık ve ilaç tekil olarak belirtilen ihtiyaçlar bu başlık altındadır.

Kadınlarla yapılan görüşmelerde temel ihtiyaçların büyük ölçüde karşılanmadığını görülmektedir. Faturalar arasında su, elektrik ve doğal gaz gibi temel ihtiyaçlar yer aldığından bunla-

rın da karşılanmasında zorluk yaşandığı saptanmıştır. Kadınların ilk kesintiyi gıda ve giyimden yaptıkları verilen yanıtlarından görölmektedir ve özellikle çocuklarının gıda ihtiyacını karşılamamak onlara ağır gelmektedir.

Kadınlara temel ihtiyaçlarına neden erişemedikleri sorulduğunda eve giren gelirin yeterli olmaması 27 kadın tarafından da verilen yanıttır. Evde çalışan kişilerin azlığı örneğın tek kişi olması, tam günlük işlerinin olmaması, evde kendi ürettiklerini satarak geçinmeleri belirtilen nedenlerdir. Hanelerin çoğunda gelir tek kişiden karşılanmaktadır. Sekiz kadın eşlerinin çalıştığını, yedi kadın oğullarının çalıştığını belirtmiştir. Bunların içinde üç kişi iş bulmasına bağılı olarak zaman zaman çalışmaktadır. Kızı veya kız kardeşı çalışan kadınların sayısı ikidir. Altı kadın evde elışı veya yemek yaparak gelir sağlamaktadır. Destekle yaşayan kadınların sayısı 6'dır, bu kadınların ikisi Kızılay'dan destek almaktadır. Diğerlerinin desteğı evlatlarından veya yurtdışında olan aile bireylerinden gelmektedir. Ayrıca Kızılay'dan destek alan iki kadının desteğı farklı nedenlerle kesilmiştir. İki kadın borçlu olduklarını ve halen ödeyemediklerini belirtmiştir. İki kadın boşanmıştır, kadınlardan biri kendisi çalışarak geçimini sağlamaktadır, diğerinin ise oğlu çalışmaktadır. Otuz kadından ikisi birleşik aile olarak yaşamaktadır. Birisi kız kardeşleri ve yeğenleriyle yaşamakta diğeri ise evli olan kızının eşı yurt dışına çalışmaya gittiğı için kızı ve çocuklarıyla birlikte yaşamaktadır.

Aileye gelir getirenlerin durumu aktarılırken 8 kadının ailesinde

ciddi sağlık sorunları olduğu, bunların eşlerinin ya da kendilerinin çalışmasına engel olduğu belirtilmiştir. Dört kadının eşi ve birinin kız kardeşi rahatsızdır. İki kadının da kendisinin rahatsızlıkları vardır.

TEMA 2: SAĞLIK

Bu başlık altında hane halkının erişemediği sağlık hizmetleri, kronik hastalıklar, ruh sağlığı konuları irdelenmiştir.

Son altı ayda 20 kadın hane halkının erişemediği bir sağlık hizmeti olduğunu belirtmiştir. On kadın ise böyle bir sorunu olmadığını ifade etmiştir. Bu kadınların ikisi özel hastaneye gittikleri için, bir diğeri ise mülteci sağlık ocağına gittiği için sorunu olmadığını belirtmiştir.

Kadınların sağlık sistemine erişememesinin önündeki en önemli engeller randevu alamama, kayıt sorunu, ekonomik durum ve uzaklık olarak saptanmıştır. On iki kadın devlet hastanelerinden randevu alamadığını veya ileri tarihe alabildiğini iletmıştır. Randevu alamayanlar arasında iki kişi dil problemi nedeniyle randevu alamadığını belirtmiştir. Kayıt sorunu yaşadığını söyleyen kadınlar arasında kendisi ve/veya çocukları başka ile kayıtlı olanlar ve kayıtları kapalı olanlar yer almaktadır. Ekonomik durumu olmayanlar mülteci sağlık ocağına gitmek zorunda olmaları, ilaç parası ödeyememeleri, devlet hastanelerinden randevu alamama gibi durumlarda özele gidecek maddi durumlarının olmamasını belirtmiştir. Kayıtsız olan veya başka bir ile kayıtlı olan Suriyeli mülteciler veya Suriyeli

olmayan mülteciler sadece acil sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Kayıtlı olan ve kayıtlı olduğu ilde yaşayan Geçici Koruma altındaki Suriyeli mülteciler veya uluslararası koruma altındaki mülteciler acil sağlık hizmetleri ve diğer çeşitli sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Bu kurumlardan biri de Göçmen Sağlığı Merkezleridir. Göçmen Sağlığı Merkezleri, Türkiye'de yaşayan Geçici Koruma altındaki Suriyelilere birinci basamak sağlık hizmeti sunulması amacıyla Türkiye aile hekimliği standartlarında olacak şekilde tasarlanmış merkezlerdir. Bu merkezler 2015 yılından itibaren kurulmaya başlamıştır. Merkezler Güçlendirilmiş Göçmen Sağlık Merkezleri ve Göçmen Sağlığı Merkezleri olarak ikiye ayrılır. Suriyeli sayısının 20 binin üzerinde olduğu yerleşim yerlerinde Güçlendirilmiş Göçmen Sağlık Merkezleri ile hizmet sunulmaktadır. Güçlendirilmiş Göçmen Sağlık Merkezlerinde; birinci basamak sağlık hizmetlerinin sunulduğu Göçmen Sağlık Merkezlerine ek olarak dhiliye, ocuk, kadın-doğum, ağız-diş sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri verilmektedir. Ayrıca bu birimlerde laboratuvar ve röntgen hizmetleri de sunulmaktadır. Bu merkezlerde Arapça konuşan Suriyeli doktor ve personel hizmet vermektedir.

Mülteci kadınlar daha önce kendilerine yakın mesafede sağlık ocaklarından hizmet alırken şimdi bu merkezlere gitmek durumunda kaldıklarını ve mesafenin uzak olmasının hizmet almalarını etkilediğini söylemektedirler. Ayrıca bu merkezlerde randevu sistemi olmadığını ve sıraya girip bütün gün beklemek

zorunda olduklarını belirtmişlerdir.

Kadınların 17'si evde kronik hastalığı olan birey olduğunu belirtirken 13'ü kronik hastalığı olan kimse olmadığını belirtmiştir. Sekiz hanede birden fazla hasta vardır. Geniş aile bireylerinin bulunduğu hanelerde görüşülen kadının annesi, kardeşi ve kayınpederi gibi hastaları da bulunmaktadır. Sekiz kadının kendisi, beş kadının da eşi hastadır. Bir ailede Akdeniz Anemisi (Thalasemi) vardır. Kadınlardan birinin oğlu Down Sendromlu, diğeri Serebral Palsi hastasıdır. İki kadının kız çocukları bir kadının da kardeşi engellidir. Kalp hastası, tansiyon hastası ve çarpıntısı olan dokuz kişi mevcuttur.

Kadınların ruh hali sorulduğunda yalnızca iki kadın mutlu olduklarını söylemiştir. Kadınların on biri iyi olduklarını söylerken aralarından ikisi ruh halinin aynı zamanda değişken olduğunu ifade etmiştir. Belirsizlik kadınların psikolojisini olumsuz olarak etkilemektedir. Bu duygu durumu kimisinde kaygı ve stres kimisinde iyi olmama olarak ortaya çıkmaktadır. Altı kadın kaygılı olduğunu ifade etmiştir: Bu kadınların ikisinin Suriye'deki gelişmelerden dolayı, oraya dönme konusuyla ilgili kaygılıları vardır. Burada hem olumlu hem olumsuz kaygı söz konusudur: belirsizlik ve yurda dönme. On bir kadın ise ruh halini hiç iyi değil diyerek açıklamıştır. Eşi yurtdışında olanlar oraya gidip gidemeyeceklerini bilmemektedir ve buradaki kayıtlarının dondurulmasından korkmaktadırlar. Kadınların çoğunluğunun Suriye'de kendilerinin ve/veya ailelerinin yaşadıkları travmalar ve izleri devam etmektedir. Kendisini parçalanmış hisseden, yor-

gunluk ve uykusuzluk yaşayanlar vardır. Aralarında psikiyatrik ve psikolojik yardım almış olan kadınlar mevcuttur. Kadınlar daha önceki bölümlerde ailelerinde psikolojik rahatsızlıklar nedeniyle çalışamayanlardan da söz etmişlerdi, örneğin birisi eşinin savaş travması nedeniyle çalışmadığını keza bir başkası kız kardeşinin psikolojik sorunları nedeniyle çalışmadığını belirtmişti. Suriye'de gelişmeleri kaygı ile izlemekle birlikte dönmek istemeyenlerin yaşadıkları endişeler de vardır.

Bu bölümde son olarak kadınların kendilerinin ve çocuklarının psikolojik desteğe ihtiyacı olup olmadığı araştırılmıştır. On bir kadın psikolojik desteğe ihtiyacı olmadığını ifade ederken on üç kadın kendisi, çocukları, eşi veya aile bireyleri için destek talep etmiştir. On kadın daha önceden psikolojik destek aldığını ve bunu MaviKalem'den aldığını ve birisi hala almaya devam ettiğini belirtmiştir. Bir kadın ise dışarıda ilaç tedavisi de içeren bir terapi aldığını bir diğeri ise MaviKalem tarafından psikiyatriste yönlendirilmiş olduğu halde gitmediğini konuşma terapisi istediğini söylemiştir. Kadınların sekizi psikolojik desteğe hala ihtiyacı olduğunu ve almak istediğini belirtmiştir. Kadınların sekizinin kızı veya oğlu daha önceden MaviKalem destek almıştır. İki kadın çocuklarının okuldan ve/veya dışarıdan bir kurumdan psikolojik destek aldığı söylemiştir. Beş kadın çocuklarının psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu belirtirken bir kadın eşi bir kadın da eşini kaybetmiş kız kardeşi için destek istemektedir.

Bu bölümün verilerine baktığımızda mültecilerin yoğun sağlık desteği talebi devam etmektedir. Ameliyat olanlar, olacaklar, düzenli tedavi isteyenler bu küçük örneklemede bile mevcuttur. Psikolojik destek talebinin uzun zaman devam edeceği tahmin edilmektedir. Savaş travması, yaşanan kayıplar, ülkelerini terk etmeleri, yeni bir ülkeye gelmek, yeni bir dil öğrenmek, yeni bir yaşam kurmaya çalışmak, Batı ülkelerine gitmek için mücadele etmek ve bu nedenle bölünen aileler olarak yaşamak, Türkiye’de kalmak isteyenlerin karşılaştıkları tepkiler, günlük yaşamlarının stresleri, gitmek isteyenlerin hem heyecanı hem de belirsiz bir gelecek korkusu söz edilen stres kaynaklarıdır. Psikolojik desteği sivil toplum kurumlarından da alabilirken tıbbi destekler Göçmen Sağlık Merkezleri ve özel hastanelerle sınırlıdır. Kimlik/kayıt problemi sağlığa ulaşmanın önündeki engellerden birincisiyken maddi olanaksızlık ikincisidir.

TEMA 3: EĞİTİM

Görüşmede bu başlık altında kadınlara Türkiye’deki hakları ve alabilecekleri hizmetleri bilip bilmedikleri sorulmuştur. On sekiz kadın haklarını ve hizmetleri bildiklerini altısı az bildiğini ve altısı da bilmediğini söylemiştir. Kadınlardan birisi de sorunla karşılaştıkça haklarını öğrendiğini ve hizmetlerden faydalandığını ifade etmiştir. Yine iki kadın MaviKalem’den haklarını öğrendiklerini ve avukat desteği aldıklarını belirtmişlerdir. Kadınların beş haklarını bilseler de Türkiye’de mülteci olduklarından bunları kullanma olanağı olmadığını ifade etmiştir. Hatta

iki kadın ailelerindeki çocukların dayak yediğini ifade etmiş ve başvurularının sonuçsuz kaldığını söylemiştir. Kadınların belirttiği bir korku da şikayet edilmeleri halinde Türkiye'den sınır dışı edilmektir.

Kadınlara çocukları Türkiye'de okula devam ediyor mu diye sorulduğunda yirmi bir kadın evet derken 12 kadın hayır demiştir. Kadınların çocuklarının bazıları okula giderken bazılarının gitmediği görülmektedir. Okulu bırakan çocuklar arasında erkek çocukların para kazanma ve ailenin geçimine katkıda bulunma nedeni öne çıkmaktadır. Bir diğer neden ise okuldaki zorbalıktır. Okula gitmeyen 4 çocuğun yaşı okul çağından büyüktür (+18). İki annenin de çocukları (5 çocuk) Açık Öğretim'e devam etmektedir.

Görüşmeye katılan kadınların yarısı çocuklarının eğitime devamında zorluk yaşadığını diğer yarısı ise bir zorluk yaşamadıklarını söylemiştir. Yaşanan zorluklar arasında en fazla belirtilen neden (8 kadın) uyum ve zorbalıktır. Maddi zorluk nedeniyle okulu bırakıp çalışmak (5 çocuk), başka ile kayıt veya okula kayıt problemi yaşamak (4 çocuk) da belirtilen diğer zorluklardır. Yalnızca bir anne çocuğunun dil probleminden söz etmiştir. Çocukları okula devam eden kadınların on sekizinin çocuklarının okula kayıt sürecinde bir sorunu olmamıştır. Kayıt ettirememe, kimlik sorunu, kayıt parası belirtilen sorunlar olarak belirtilmiştir. Bir anne çocuğunu daha yakın bir okula nakil yaptırmak istemiştir ancak bu da gerçekleşmemiştir.

TEMA 4: YASAL HİZMETLERE ERİşİM

Derinlemesine görüşmede kadınlara hukuki bir hizmete ihtiyaç duyup duymadıkları sorulmuştur. On üç kadın ihtiyaç duymadıklarını söylerken 17 kadın ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Kadınların beşi boşanma davası nedeniyle hukuki hizmetlere ihtiyaç duyduklarını ve bunun için MaviKalem'den destek aldıklarını söylemiştir. Dört kadın kimlik kaydı konusunda danışmanlığa ihtiyaç duymuş ikisi MaviKalem'den danışmanlık almıştır. Eşlerinin işleri nedeniyle iki kadın, çocuklarının şiddet görmesi nedeniyle iki kadın ve uyuşmazlık nedeniyle iki kadın hukuki destek ihtiyacı duymuştur. Çocukların dövülmesi ve kavgaya karışmasını içeren şiddet konusunda kadınlar mülteci oldukları için bir şey yapamadıklarını ve üstüne suçlandıklarını belirtmiştir. Kadınların on dokuzu hukuki destek ihtiyacı için bir danışmanlık almadığını ifade etmiştir. Bu durumda iki kadının ihtiyaç duymasına rağmen bunu belirtmediğini görüyoruz. Kadınlardan beşi boşanmak için MaviKalem'den danışmanlık ve avukat desteği istemiştir ve bu ihtiyaçları karşılanmıştır. Özel avukat tutarak sorunlarını çözen kadınların sayısı dörttür ve bu davalar eşinin işi, oğlunun kavgaya katılması ve kimlik edinme konularındadır. Kadınlar kimlik alabilme konusunda işleri hızlandırmak için özel avukat tuttuklarını söylemiştir. Okul konusunda destek isteyen üç kadın vardır, birisi hakları hakkında bilgi sahibi olmadığı için bir yere başvurmamıştır, diğere ikisi MaviKalem'e başvurmuştur ve birisinin ihtiyacı karşılanmıştır.

tır. Bir kadın da aile birleşimi için MaviKalem'e başvurmuş ve ASAM'a yönlendirilmiştir, ancak henüz sonuç alamadığını ifade etmiştir.

TEMA 5: EKONOMİK GELİR

Bu başlık altında sorulan sorularla ailelerde çalışan kişiler, alınan destekler ve çocukların çalışmasına ilişkin bilgi alınmıştır. Yalnızca üç kadının evinde çalışan kimse yoktur ve bu kadınlar geçimlerini ailelerinin yurt içinden/dışından gönderdiği maddi destekle sağlamaktadır. On üç kadının eşi ve yanı sıra on kadın da kendileri çalışmaktadır. On yedi hanede tek kişi, dokuz hanede iki kişi, iki hanede de üç kişi çalışmaktadır. Kadınlar sekizi evde el işi veya dikiş yapmaktadır. Aralarında yarı zamanlı çalışan bir gazeteci ve bir de mültecilere giden kuaför vardır. Dokuz kadının oğlu/oğulları ve bir kadının da kızı çalışmaktadır. İki kadın Kızılay'dan nakdi veya kira desteği aldığını ifade etmiştir. Bir aile geniş aile olarak yaşamakta olup bir kız kardeş çalışmaktadır. Evde çalışan kadınların çoğunluğu el işi veya dikiş yapmakta ve sipariş aldıkça üretmektedir. Kadınlar arasında üç kişi yalnızca kendisi çalışmaktadır. Çalışan oğullar arasında da iş buldukça çalışan üç kişi vardır.

Otuz hanenin gelir durumu incelendiğinde, 22 haneye tek kişinin gelir getirdiği ve ortalama gelirin 16.000. -TL olduğu görülmektedir. Altı hanede iki kişi çalışmaktadır ancak bir hanenin gelir bilgisi yoktur, bu nedenle beş hanenin ortalama

geliri 32.500.-TL'dir. Üç kişinin çalıştığı tek hane vardır ve geliri 34.000.-TL'dir. Toplamda iki hane gelir bilgisi vermemiştir.

Kadınların yirmi dördü aylık harcamalarını ve ihtiyaçlarını karşı-layamadıklarını söylemiştir. Bunların arasında beşi borç alarak idare ettiğini belirtmiştir. Zar zor geçindiğini ifade edenlerin sayısı dördtür. İki kadın geçinebildiğini ifade etmiştir. Kadınlar en çok çocuklarının okul ihtiyaçlarını, okulda gereken araç gereçleri alamadıklarını, ikinci olarak da beslenme ve kıyafet almaktan vazgeçtiklerini belirtmiştir.

Görüşülen kadınların yirmi birinin hanesinde çalışan çocuk yoktur. Dokuz kadın çocuklarının çalıştığını ifade etmiştir. Çalışan çocukların altısı on sekiz yaşından büyüktür, üçü genç işçi bir ise çocuk işçi yaşındadır. Bütün anneler çalışan çocukların çalışma nedeni evin geçimini sağlamak olarak belirtmiştir hatta bunu “yaşamak için mecburuz” sözleriyle ifade etmiştir.

TEMA 6: SURİYE'YE DÖNÜş

Bu başlık altında mülteci kadınlara Suriye'ye dönmek istiyor-lar mı, dönmeyi düşünüyorlar mı sorusu yöneltilmiştir. Ayrıca neden dönmek istemedikleri de araştırılmıştır. Son olarak dön-meyi düşünenlere ihtiyaçları sorulmuştur. Suriyeli kadınlardan ikisi Suriye'ye gideceklerini üçü ise gitmeyi düşündüklerini ifade etmiştir. Gitmeyi düşünmeyenlerin sayısı 19'dur. İki Türk katılımcıya bu sorular sorulmamıştır. İki kadın da Avrupa'ya veya 3. bir ülkeye gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Suriye'ye dönmeyi düşünenler, ülkelerine dönmeyi istediklerini, ülke-

rinde çalışabileceklerini söylemiştir. Dönmeyi düşünmeyenler ise barınmayı en önemli sorun olarak ifade etmiştir. Neden olarak Suriye'deki evlerinin yıkıldığını, oraya gidip kiralık ev bulmaları gerektiğini, sıfırdan yeniden bir yaşam kurmak zorunda kalacaklarını belirtmişlerdir. Suriye'de hala belirsizliğin sürmesi ve güvenli olmaması belirtilen ikinci nedendir. Aynı derecede söylenen diğer neden ise Suriye'de altyapı eksikliğidir yani, elektrik ve su gibi temel ihtiyaçların karşılanmamasıdır. Türkiye'de alınan sağlık hizmetleri ve eğitim de gitmek istememe nedenleri arasındadır. Çocukların da Suriye'ye dönmek istememesi, orayı tanımamaları ve burada kalmak istemeleri dikkat çekicidir. Dönmeyi isteyen ama düşünmeyenlerin arasında akrabalarının Suriye'de olduğunu onlara özlemlerini belirtenler vardır. Dönmeyi istemeyenler arasında orada kimsesinin kalmadığını belirten iki kişi vardır.

Suriyeli mülteci kadınlara dönmek için nelere ihtiyacı olduğu sorulmuş ve sırasıyla nakliye, barınma ve ulaşım yanıtları alınmıştır. Kadınlar burada bir ev kurduklarını ve ev eşyalarını da Suriye'ye nakletmek istediklerini söylemiştir. Ayrıca Suriye'deki evleri yıkıldığı için orada ev kiralamaları gerektiğini ve bunun için maddi desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak ulaşım için maddi destek ihtiyacı vardır.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Kadınlarla yapılan derinlemesine görüşmeler yoksulluğun ve yoksunluğun derinliğini göstermektedir. Temel ihtiyaçların karşılanamadığı görülmektedir. En büyük gider kalemi kiradır. İkincisi faturalarıdır ki bunlarda elektrik, su ve doğal gazdır. Gıda ve giyim ihtiyaçları karşılanamamaktadır. Çocukların eğitiminde ihtiyaç duyulan malzemelerin alınamaması da mevcuttur. Bu tablo mülteci kadınların temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı bir yoksulluk düzeyinde yaşadığını göstermektedir. Kadınlar bu yoksulluğun evde çalışanların azlığı nedeniyle olduğunu belirtmişlerdir. Evde düzenli çalışanların sayısı azdır. İş buldukça çalışanlar, parça başı sipariş aldıkça çalışanlar vardır. Ayrıca evde kronik rahatsızlıkları nedeniyle çalışamayanlar mevcuttur.

Sağlık hizmetlerinden yararlanma üzerine konuşulduğunda kadınların sağlık sistemine erişememesinin önündeki engeller randevu alamama, kayıt sorunu, ekonomik durum ve uzaklık olarak belirtilmiştir. Temelde kimlik/kayıt probleminin ve ekonomik olanakların yattığı görülmektedir. Görüşülen kadınların yarısından fazlasının evinde kronik hastası vardır. Ruh sağlığı konusunda ise uzun vadeli ve düzenli bir yardıma ihtiyacın devam ettiği görülmektedir. Kaygı ve stres düzeyi kadınlarda, çocuklarda ve eşlerde yüksektir. Psikolojik destek aldıkları ancak hala bu desteğe ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu da posttravmatik sendromun devam ettiğine işaret etmektedir.

Eğitim başlığı altında kadınlara Türkiye'deki haklarını ve alabilecekleri hizmetleri sorulduğunda yarıdan fazlası az da olsa bildiğini, bir

kısmı sorun yaşadıkça öğrendiklerini, bir kısmı ise MaviKalem'den öğrendiklerini belirtmişlerdir. Çocukları sorun yaşayan bir kısım kadın haklarını bilseler de mülteci oldukları için haklarına erişemediklerini, yurtdışı edilir korkusuyla haklarını aramadıklarını belirtmiştir. Bu adalete olan güvenlerinin azlığına ve ayrımcılık yaşadıklarına işaret etmektedir.

Kadınların hepsi çocuklarının eğitim almasını istediğini özellikle vurgulamıştır. Göç nedeniyle Türkiye'de okula devam edemeyen çocuk olduğu gibi, Türkiye'de üniversite okuyan çocuk da mevcuttur. Çocukların içinde okula devam eden ve etmeyenler vardır. Okula devam etmeyen erkek çocuklarının okulu bırakma nedeni olarak aileye maddi katkıda bulunmak öne çıkmaktadır. Okulu bırakma nedeni olarak okullarda yaşanan uyumsuzluk ve zorbalık en çok belirtilen nedenler arasındadır. Örgün eğitimi bırakıp açık öğretime giden çocuklar vardır. Çocukların okula devam edememesinin nedenleri arasında kayıt ettirememe, kimlik sorunu, kayıt parası dikkat çekmektedir. Eğitim konusunda destek ihtiyacı devam etmektedir.

Yasal haklara duyulan ihtiyaç ve erişim konusunda kadınların daha çok boşanma, kimlik alma ve çocuklarının kavgaya karışma davaları olduğu görülmüştür. Ayrıca eşlerinin işleri nedeniyle de yasal destek aldıklarını belirtmişlerdir. Boşanma davası açan kadınlar ile kimlik almak isteyen kadınların bir kısmı MaviKalem'den destek almışlardır. Bazı kadınlar davaları hızlandırmak için özel avukat tutmuştur.

Çalışmamıza katılan kadınların onda dokuzunun evinde en az bir kişi çalışmaktadır. Hanelerin yarısından fazlasında tek kişi gelir getirmektedir. Kadınlar da evin ekonomisine katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Kadınların onda üçü evde parça başı iş üreterek ça-

İşmektedir. 18 yaş altı çalışan çocuk sayısı dörttür. Ancak şimdi on sekiz yaşından büyük olan ama çocukken çalışmaya başlamış çocuklar vardır. Anneler çocuklarının çalışmasını “yaşamak için mecburuz” ifadesi ile açıklamıştır. Aile bireyleri arasında kronik hastalığı olanların ara ara çalıştıkları, gençlerin ise iş buldukça çalıştıklarını görüyoruz. Kadınlar ekonomik gelirlerinin geçinmeye yetmediğini bu çalışma boyunca vurgulamıştır. Kadınların gelirlerinden ilk kesinti yaptıkları alan eğitimidir, bunu gıda ve giyim izlemektedir. Burada dikkat çekici nokta hanede çalışanların olmasına rağmen gelirlerin yetersizliğidir. Bu da düşük ücretli işlerde çalışabildiklerini göstermektedir. Türkiye’de 2025 yılı asgari ücret net: 22.104,67 TL’dir. Kadınların çoğunluğunda eve giren gelir asgari ücretin altındadır. Son olarak kadınların altıda biri Suriye’ye döneceklerini veya dönmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Her on kadından yedisi dönmeyi düşünmemektedir. Bunun nedenleri arasında Suriye’de yeniden sıfırdan bir yaşam kurmanın zorluğu, belirsizliğin sürmesi ve yeterli güvenliğin olmaması ilk sayılan nedenlerdir. Alt yapının olmaması da orada bir yaşam kurmanın önündeki engellerdendir. Suriye’ye dönmeyi düşünenlerin orada yeniden bir yaşam kurmak için ev kirası, eşyalarını taşımak için nakliye ve ulaşım bedellerinin karşılanması beklentileri vardır. Suriye’ye dönmeyi düşünmeyenler ise Türkiye’de bir düzen kurduklarını, çocuklarının eğitimini, buradaki sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını ileri sürmüştür. Kadınlar çocuklarının da dönmek istemediğini belirtmiştir. Türkiye’de kalmayı düşünenlerin en büyük korkusu buradan zorla Suriye’ye gönderilmektir. Bu çalışma Suriyeli mültecilerin her yönden destek ihtiyacının devam ettiğini göstermektedir.

Hayata sen de rengini kat!

MaviKalem

sosyal yardımlaşma ve dayanışma derneği

mavikalem@mavikalem.org | www.mavikalem.org

f t i mavikalem